

Üyeler için FWF Kılavuzu

Suriyeli mültecileri istihdam eden Türkiye hazır giyim fabrikalarıyla bağlantılı riskler Şubat 2015

Bu kılavuz doküman, FWF Marka Performans Kontrol Sisteminin 2.6 sayılı göstergesinde tanımlanan 'Yüksek Risk' politikasına uygun olarak yayımlanmaktadır. Lütfen daha fazla bilgi için Bölüm III'e bakınız.

I. Sürecin Özeti

Suriye'de 2011 yılında çatışmaların patlak vermesinden bu yana, 1,6 milyon mültecinin Türkiye'ye sığındığı tahmin edilmektedir. Halihazırda Türkiye'deki resmi mülteci kamplarının kapasitesi 220.000 kişi olup, Türkiye hükümetinin mültecilere yönelik genel kabul gören desteğine rağmen, uluslararası yardımlar artan ihtiyaçlara paralel gelişmemiştir¹. Mülteci sayısı arttıkça ve Türkiye'de kalış süreleri ayları ve yılları buldukça, mülteciler anlaşılır bir şekilde gelir elde etmenin yollarını aramaktadır.

Risk değerlendirmesi - insan hakları değerlendirmesi

FWF'nin kendi araştırmaları, paydaşlarla görüşmeleri ve medyadaki haberler, halihazırda Türkiye hazır giyim sektöründe aşağıdaki hususlara ilişkin yüksek bir riske işaret etmektedir:

- Suriyeli mülteci çocukların istihdamı
- Kayıt dışı Suriyeli mültecilere yönelik ayrımcılık; örneğin, yasal asgari ücretin (asgari ücretin % 50'sine kadar düşen ödemeler bildirilmiştir), sosyal güvenlik primlerinin ve diğer yasal olarak zorunlu hakların yaygın olarak ödenmemesi.
- Birinci kademe taşeronlar işleri, çoğu zaman sağlıksız ve tehlikeli şartlarda çalışan çok sayıda mülteciyi istihdam eden "gizli" fabrikalara yaptırmaktadır.

Bu sorunlar FWF İş Uygulamaları Tüzüğü'nün aşağıdaki maddelerini ihlal etmektedir:

Çocuk işgücünün istismar edilmemesi

Türkiye'de 15 yaşından küçük çocukların çalıştırılması yasaktır². 15 ile 18 yaşları arasındaki işçiler ise ancak özel koşullar altında istihdam edilebilmekte olup, çalışmanın ortaöğretimde (örneğin,

¹ <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>

² Ondört yaşında olup ilköğretimlerini tamamlamış çocuklar, 'fiziki, akli ve ahlaki' gelişimlerini etkilemeyecek 'hafif işlerde' istihdam edilebilirler. Türkiye yasalarına göre tekstil ve hazır giyim sektörü bu zorunluluğu KARŞILAMAMAKTADIR; bu nedenle hazır giyim işçileri en az 15 yaşında olmalıdır.

Üyeler için FWF Kılavuzu: Suriyeli mültecileri istihdam eden Türk hazır giyim fabrikalarıyla ilintili riskler

lise) eğitim almak isteyen çocuklara engel olmaması gerekmektedir. Her durumda, genç işçiler haftada 40 saatten fazla çalıştırılmazlar. Tüm çalışanların personel dosyalarında tutulması gereken belgeler arasında işçinin yaşını gösteren kimlik kartının fotokopisi de yer almaktadır.

Yasal olarak bağlayıcı işçi-işveren ilişkisi

Yasal çalışma iznine sahip olmayan işçiler yasal olarak bağlayıcı bir işçi-işveren ilişkisine giremezler. Yasal iş sözleşmesinin bulunmaması, işçileri istismar ve suiistimale açık hale getirmektedir, çünkü haklarının ihlal edilmesi durumunda yasal başvuru hakları yoktur ve sosyal güvenlik, sağlık vb. hizmetlerden yararlanamazlar.

İstihdamda ayrımcılık yapılamaz

Bir dizi uluslararası anlaşma (ayrımcılık ve eşit ücret üzerine 100 ve 111 sayılı Uluslararası İş Örgütü Sözleşmeleri dahil) istihdamda ırk, renk, cinsiyet, siyasi görüş, nesep ve sosyal köken temelinde ayrımcılık yapılamayacağını ve ücretin eşit olması gerektiğini belirtmektedir. Göçmen İşçilere İlişkin ILO Sözleşmesi (ILO C143), göçmen işçilerin yasal çalışma statülerinden bağımsız olarak diğer işçilerle aynı insan haklarına sahip olduğunu belirtmektedir. **Bu da, kayıt dışı mülteci işçilere daha düşük ücret, güvensiz koşullarda çalışma teklif edilmesinin veya başka şekillerde ayrımcılığa tabi tutulmasının hiçbir zaman kabul edilemeyeceği anlamına gelmektedir.**

Geçindirebilecek ücret ödenmesi

FWF zaman içerisinde *geçindirebilecek* ücrete ulaşılmasına odaklanmakla birlikte, tüm çalışanlar için her durumda *yasal asgari* ücretlere derhal uyulmasını beklemektedir.

Güvenli ve sağlıklı Çalışma Koşulları

FWF, mültecileri, örneğin yangın güvenliğini ihmal eden, tehlikeli koşullarda çalıştıran kayıt dışı yetkilendirilmemiş taşeronların giderek artan bir şekilde kullanıldığına ilişkin çok sayıda bildirim almıştır.

Zor bir durum

Burada belirtilen sorunlardan dolayı risk altındaki fabrikaların yüzdesini tahmin etmek zor, ancak gelen bilgiler mültecilerin Türkiye içinde pek çok bölgeye yayıldığını ve Suriye sınırından uzaktaki fabrikaların bile risk altında olabileceğini gösteriyor.

Yaşanan insani krizin boyutları ve temel ihtiyaçlarını karşılama yolları arayan 1,6 milyon mülteciyi destekleyecek yeterli kaynakların bulunmaması göz önüne alındığında, ortada oldukça karmaşık ve çözmesi zor bir durum olduğu görülüyor. FWF, bazı paydaşlar ile önleme ve iyileştirme stratejileri geliştirmek için danışmaları sürdürüyor ve Türkiye yasalarındaki olası değişiklikleri takip ediyor. FWF, bu çalışmalar sürdükçe size kılavuzluk edecek bilgiler sağlamaya devam edecek.

Üyeler için FWF Kılavuzu: Suriyeli mültecileri istihdam eden Türk hazır giyim fabrikalarıyla ilintili riskler

Halihazırda, iki nokta çok net. 1) Mültecilerin zayıflıkları hiçbir şart altında onları temel insan haklarından mahrum etme yönünde istismar edilemez. FWF "mültecilere asgari ücretin yarısını ödeme, hiç bir gelirleri olmamasından iyidir" türü argümanları kabul edilemez bulmakta ve suiistimal için geçerli bir gerekçe olarak görmemektedir. 2) Çocuk işgücü kullanılması kabul edilemez. Çocuk işgücü kullanımını önlemek için çaba gösterilmelidir ve tespit edildiğinde çözüme kavuşturmak için uygun adımlar atılmalıdır.

II. Üyelerimiz şimdi ne yapmalıdır?

Önleme

Önleyici bir adım olarak, Türkiye'den alım yapan FWF üyeleri mevcut ve planlanan tedarikçileriyle görüşerek, yaşı tutmayan işçilerin istihdam edilmesinin ve göçmen işçilere karşı ayrımcılığın FWF İş Uygulamaları Tüzüğü'nün ihlali olduğunu vurgulamalıdır. FWF üyeleri ayrıca, tüm alt taşeronların tanımlandığından ve izleme sistemlerine dahil edildiğinden emin olmalıdır. Tüm standart FWF prosedürleri (örneğin, İş Uygulamaları Tüzüğü'nün asılması, İşyerinde Eğitim Programına katılma opsiyonu vs.), alt taşeronlar için de geçerlidir. Tedarikçiler, yetkilendirilmemiş taşeronların kullanılmasının yüksek hak ihlali riski nedeniyle kabul edilemeyeceğini açıkça anlamalıdır.

Normal şartlarda FWF, üye personelinin riskleri değerlendirmek için yılda en az bir kez tüm tedarikçileri ziyaret etmesi gerektiği tavsiyesinde bulunmaktadır. FWF, üyelerini, 2015 yılının ilk aylarında Türkiye'deki tedarikçilerini ziyaret etmeleri ve yılın geri kalanında gerçekleştirilecek takip ziyaretleri için kaynak ayırmaları yönünde güçlü biçimde teşvik etmektedir. Üye olarak, tedarikçilerinizin bu hususlardaki perspektifinizi ve İş Uygulamaları Tüzüğü'ne göre işçilere nasıl muamele edilmesini beklediğinizi anlamanızı sağlamalısınız. Mülteci işçilerle ilgili ihlal riskinin yüksek görüldüğü tedarikçiler için, üyeler, diğer müşterilerin yakın zamanda yüksek-kalite denetimleri gerçekleştirip gerçekleştirmediğini araştırmalı, veya yetkilendirilmemiş taşeronların kullanımına (ve Suriyeli mülteci işçilere yönelik kötü muameleye) özel olarak odaklanan bir denetimi kendileri gerçekleştirmeyi düşünmelidir.

Üyeler ayrıca kendi adlarına çalışan herhangi bir temsilci veya aracının yukarıda ortaya konan risklerin farkında olduğundan emin olmalıdır.

İyileştirme

Kayıt dışı mültecilerle ilintili Tüzük ihlallerinin iyileştirilmesi karmaşık bir görüntü arz ediyor. Tarafımızca en iyi uygulama önerileri geliştiriliyor; bu bağlamda FWF üyelerinin bir iyileştirme süreci başlatmaları gerekirse FWF personeliyle temasa geçerek son gelişmelere ilişkin tavsiyelerini almalarını öneririz.

İyileştirme çabaları aşağıdaki noktaları göz önüne almalıdır:

Üyeler için FWF Kılavuzu: Suriyeli mültecileri istihdam eden Türk hazır giyim fabrikalarıyla ilintili riskler

- Üyeler, ister tedarikçilerinde isterse onların yetkili veya yetkilendirilmemiş taşeronlarında tespit edilmiş olsun, Suriyeli işçilere yönelik adil olmayan muameleleri gidermekle sorumludur
- FWF politikası, üyelerin sorun tespit edildiğinde iş ilişkilerini derhal sonlandırmalarına izin vermez. Üyelerin tedarikçilerle ilişki halinde sorunları çözmek için çalışmaları beklenir. İş ilişkisi ancak FWF ile danışma sonrasında sonlandırılabilir.
- Çocuk işgücü tespit edilmesi halinde [FWF Çocuk İşgücü Politikası](#) uygulanmalıdır. Buna, çocukların işyerinden uzaklaştırılması, okula kaydedilmesi ve yasal çalışma yaşına gelinceye dek çocuğun ailesine finansal destek verilmesi dahildir. Lütfen detaylar için politika dokümanına bakınız. İyileştirme sürecine dahil edilen Suriyeli çocukların ihtiyaçlarına uygun bir eğitim programına kaydedilmelerini sağlamak için adımlar atılmalıdır. Böyle bir durumda yerel uzman görüşü alınmalıdır.
- Türkiye hükümeti, Suriyeli mülteci işçilere çalışma izni temini için seçenekler sunacak olan yeni bir mevzuata yönelik planlarını duyurdu. Bu mevzuatın, Türkiye'de yaşayan Suriyeli mültecilere temel sağlık hizmetleri ve resmi eğitim sağlanmasına ilişkin hükümler içereceği de belirtilmektedir.
Bu mevzuatın yürürlüğe girmesi halinde, üyeler tedarikçilerini birinci kademe veya daha alt taşeronlarında istihdam edilen Suriyeli işçilerin çalışma izinlerini almaları için aktif biçimde teşvik etmelidir.
- Tüm çalışanlar çalıştıkları normal saatler için en azından tam asgari ücret ve fazla mesai için de resmi fazla mesai ücretlerini almalıdır. Türkiye yasalarına göre, yetişkin çalışanlar için normal çalışma haftası 45 saat olup, yetişkinler yılda maksimum 270 saat mesai yapabilirler.
- Alt taşeronlarda tespit edilen FWF İş Uygulamaları Tüzüğü ihlalleri direkt tedarikçiler tarafından standartlara uygun olarak iyileştirilmelidir. İyileştirme sorumluluğu üye, tedarikçi ve taşeron arasında paylaşılmalıdır.
- Durumun karmaşıklığı ve nezaketine binaen, tedarikçiler veya taşeronlarla gerçekleştirilen iyileştirme süreci, FWF ve yerel meşru paydaş organizasyonlarla danışmaları da içermelidir.

III. İlgili Marka Performansı Kontrol sistemi göstergeleri

Ocak 2016'dan başlayarak gerçekleştirilecek olan (2015 yılındaki üye eylemlerine ilişkin) Marka Performans Kontrolleri sırasında, FWF, Türkiye'de aşağıdaki göstergelerle ilgili insan hakları risklerini azaltma çabalarına özel önem verecektir:

- 1.4 **Şirket, sipariş vermeden önce tüm yeni tedarikçileri için insan hakları değerlendirmeleri gerçekleştirir**
- 1.5 **Tedarikçilerin İş Uygulamaları Tüzüğü'ne uyumu sistematik bir biçimde değerlendirmeye tabi tutulur**
- 1.9 **Üye, tedarikçilerinin yasal asgari ücretleri ödememesi durumunda aktif olarak tepki verir**
- 2.3 **Üye tarafından önceki mali yılda ziyaret edilen tedarikçilerden gerçekleştirilen üretim hacmi yüzdesi**

Üyeler için FWF Kılavuzu: Suriyeli mültecileri istihdam eden Türk hazır giyim fabrikalarıyla ilintili riskler

4.3 Tüm tedarik taşeronları / temsilciler FWF'nin İş Uygulamaları Tüzüğü hakkında bilgilendirilmiş durumda

5.1 Tüm üretim lokasyonlarının tanımlanması için harcanan çaba düzeyi

Denetimler sırasında tespit edilen veya FWF İşçi Şikayet Hattına bildirilen sorunların iyileştirilmesi, ilgili Marka Performans Kontrol sistem göstergeleri vasıtasıyla değerlendirilecektir, örneğin:

2.2 Mevcut düzeltici eylem planlarının çözüm yönünde ilerleme derecesi

3.4 Fabrika işçilerinden gelen tüm şikayetler, FWF Şikayet Prosedürüne uygun olarak ele alınır.

Üyelerin bu kılavuz dokümana uyumu ve Türkiye'deki Suriyeli mültecilerle ilintili önleme, risk yönetimi ve iyileştirme çabaları aşağıdaki gösterge kapsamında değerlendirilecektir:

2.6 Üyenin tedarik zincirinde yüksek risk taşıyan hususlar izleme sistemi tarafından ele alınır.

IV Ek Kaynaklar

Duruma ilişkin daha fazla bilgi ve ilgili uluslararası sözleşmeler için FWF, Adil İşgücü Birliğinin ilgili [bildirisini](#) tavsiye etmektedir.